

K 75. NAROZENINÁM

MISTRA FERDINANDA VACHA

Mistr F. Vach je dnes znám veškerému kulturnímu světu jako tvůrce a dirigent slavného PSMU a SMU. Jistě v tomto jeho významu jeho činnost vrcholí. Nepochopili bychom však plné velikosti Vachovy, kdybychom přitom zapomínali na to, co předcházelo, z čeho tato vrcholná činnost vyrostla. Míním tím jeho uměleckou, učitelskou a organisátorskou práci v Kroměříži. Právě letošního roku dovrší F. Vach padesátý rok svého působení na Moravě. Učitelský synek, rodák z Jažlovic u Říčan nedaleko Prahy, odchovanec učitelského ústavu v Soběslavi a absolvent varhanické školy v Praze pod přísným učitelem Skuherským, přišel r. 1886 ve věku 26 let po prvé do Brna jako kapelník a téhož roku do Kroměříže jako učitel hudební školy a brzy na to jako sbormistr pěveckého spolku Moravana. Tam také se stal učitelem hudby na nově zřízeném učitelském ústavu r. 1891, byl též ředitelem kůru a kapelníkem divadelního spolku. Zkrátka, od onoho roku 1886 stává se F. Vach duší hudebního života v Kroměříži. Tam si vytvořil pevné základy k potomnímu svému působení v PSMU. Jako sbormistr povznesl již za jediný rok pěvecký sbor a úroveň koncertů Moravana k nebývalé výši. Tuto jeho činnost uznal sám Ant. Dvořák po skvělém provedení svého *Stabat mater* v dubnu r. 1887. Jeho sbormistrovství Moravana znamenalo novou vývojovou etapu tohoto významného spolku. Ale tím činnost Vachova zdaleka ne-

byla vyčerpána. Stejně důležitá, a řekl bych, ve svých důsledcích důsažnější, byla jeho činnost na kroměřížském pedagogiu od r. 1891. Zde rozvinul Vach skvělé své schopnosti pedagogické a umělecké. Jako učitel hudby dovedl posluchačům a kandidátům učitelského ústavu vlévat nejen nadšení pro hudební umění, nýbrž nadto vědomí přísné odpovědnosti k umění. Podobně jako ve své umělecké činnosti sám sobě nic neslevil, tak také byl i neúprosný v umění k jiným. Toto spojení opravdovosti s uměleckým vášnivým zaujetím — to je to, čím vytvořil z kroměřížského pedagogia skutečně semenišťe místní hudební kultury. Tím si vysvětlíme, proč Kroměříž, jež měla již z dřívější doby čilou hudební kulturu, byla zvláště úrodnou půdou pro hudební a divadelní život, proč v době Vachova působení až do r. 1905, kdy odešel do Brna (po 20 letech) i v letech potomních se do Kroměříže sjížděli přední čeští umělci, aby tam přispěli k vynikající úrovni kulturního života. To Vach svou uměleckou a pedagogickou prací připravil pro to půdu.

A toto podivuhodné spojení pedagogického rozmyslu s tvůrčí činností a tvůrčí vášní, toto spojení, které jest tak příznačné pro naše umělce, kteří vyrostli z učitelských rodů, to už trvale provází Vacha na jeho dalším uměleckém vzestupu. Z tohoto základu vyrostlo také slavné PSMU, jež svými začátky, jak známo, vyšlo přímo ze sboru kandidátů kroměřížského pedagogia (Učitelský dorost kroměřížského pedagogia je od r. 1903, od r. 1904 PSMU); z toho základu vyrostl též Sbor moravských učitelek.

Dnes pohlížíme s úctou a láskou na velké životní dílo Machovo. Vach je nám mistrem v nejplnějším významu toho slova, mistrem, jenž nejen zvládl dopodrobna všechna tajemství svého umění, ale který dovede také své suverénní umění a svou oddanou lásku přenést na svůj sbor. Je přísným mistrem — bez té přísnosti, bez důslednosti a bez tuhé vlastní disciplíny není velkého umění. Je přísným mistrem, jenž je neúprosný ve svých požadavcích technických i výra-

zových k sobě i k svému sboru. Je laskavým mistrem, jenž dovede svou mistrovskou družinu odměniti teplým hřejivým pohledem. A tehdy cítíte, jak pod tím pohledem zpěv se zvlní v mohutném citovém pohnutí. Je mistrem tvůrcem v trojím slova smyslu: tím, že vytvořil nejdokonalejší způsob sborového zpěvu po stránce technické i výrazové jak je dnes myslitelný. PSMU — jeho PSMU patří ke chloubám české kultury. V něm český tvořivý duch dostoupil k vrcholům výkonného umění. Je dále tvůrcem v tom, že založil celou mohutnou školu moderního sborového zpěvu. Bez Vacha je nemyslitelná ona podivuhodná ojedinělá úroveň sborového zpěvu českého. Možno-li říci, že českým sborovým zpěvem se stěží dá měřit sborový zpěv ostatních kulturních národů, je to dílo Machovo. On svou mistrovskou rukou dal základ této chloubě české umělecké kultury. Po něm přišla jiná sdružení, ale všechna šla po jeho stopách a po jeho vzoru. A hlásí-li se k slovu noví, mladší sbormistři, je to opět jeho dílo. I ti jdou za jeho světlým zjevem. A je tvůrcem za třetí v tom, že spolutvořil dnešní vynikající úroveň české sborové skladby. Bez Vachova díla a bez jeho pronikavé reformy sborového zpěvu jsou těžko myslitelná sborová díla Janáčkova, Foerstrova, Novákova a celé moderní generace českých skladatelů. Vach ukázal, jak plodný tvůrčí význam může mít výkonné umění, je-li v rukou skutečného mistra. A je konečně mistrem průkopníkem. Stál neochvějně vždy za mladým a novým uměním, jehož byl ochráncem a zastáncem. Jeho přičiněním PSMU bylo vždy ochotno přijímat a provozovat nejmladší zjevy.

Ale Vachovi vděčíme ještě za něco jiného. Je naším dárce a obohatelem. Kolika tisícům duší připravil zpěvem svého sboru nezapomenutelné chvíle štěstí, radosti a povznesení! A opět je pro tohoto mistra příznačné to velké vědomí odpovědnosti. Říkává: Ať se zpívá v hlavním městě před vybraným obecnstvem, nebo v poslední dědině před prostým lidem, vždy musí se zpívat se vší opravdovostí a se vší

možnou dokonalostí. To je slovo spravedlivého mistra. Spravedlivě rozdává své nejlepší dary všem. To proto, že vždy oddaně slouží ideálu umělecké tvorby. A je třeba vzpomenout tohoto čínorodého idealismu Vachova v době válečné. Právě tehdy věděl, že je nutno zpěvem udržovati naději a víru v lepší budoucnost. Válka však rozehnala na čas PSMU. Vach však nesložil ruce v klín a šířil dobrodiní zpěvu svým oddaným Sbořem moravských učitelek.

Dnes, kdy vzpomínáme 75. narozenin mistra F. Vacha, pohlíží na jeho dílo a k jeho osobnosti veškeren život český nejen s úctou, ale i s vděčností a láskou.

Padesát let usilovné činnosti pro povznesení hudební úrovně Moravy, přes třicet let v napjaté, neumdlévající činnosti pro povznesení českého sborového zpěvu, přes třicet let požehnané blahodárné setby, z nichž klíčila radost, útěcha a povznesení všude tam, kam toto sémě zapadlo. Kolik usilovné, vysilující práce, kolik úmorného studia, neutuchajícího promýšlení nových a nových problémů, kolik tvůrčího nadšení se skrývá za těmito dlouhými lety!

V Řecku odměňoval národ své mistry vavřínem, jenž věncil jejich hlavu. Mistr Vach byl by hoden tohoto věnce. Místo toho mu vzdejme dnes za to vše velké a krásné, co vytvořil, za jeho tvůrčí práci, za jeho neumdlévající čínorodou lásku k umění a za jeho nezapomenutelné dary, kterými nás obohacuje, hlubokou úctou a trvalou, nepomíjející vděčností.

Mistr Vach se zasloužil o české umění!

---

*Věstník pěvecký a hudební
XXXIX, 1935, str. 43—45.*

Nadšený Helfertův článek o zakladateli a dirigentu Pěveckého sdružení moravských učitelů Ferdinandu Vachovi (1860—1939) je plně odůvodněný. Vachovým Pěveckým sdružením moravských učitelů a Sbořem moravských učitelek (dnes Vachovým sborem moravských

učitelek) vstoupila Morava do popředí našeho uměleckého života. Byla tu vytvořena opět nová epocha — tentokrát v reprodukčním umění. To Helfert plně vystihl, v případě Vachově a Pěveckého sdružení moravských učitelů dokonce tou měrou, že se mylně domníval, že bez Vacha nelze pokračovat po slavné cestě vyspělého umění PSMU. Dnes jsme přesvědčeni, že v zasloužilém umělci Janu Šoupalovi i v zasloužilém umělci Břetislavu Bakalovi dostalo se PSMU i VSMU důstojných pokračovatelů Vachových. Obě sdružení učitelská žijí z veliké Vachovy tradice, jejíž stopy jsou trvalé.

Literatura. *Památník PSMU 1903, 1923* (tento pořádal Vlad. Helfert). Jos. Hutter: *Ferd. Vach a PSMU* (Praha 1928). *Památník Moravana v Kroměříži*. (Kroměříž 1933, red. Ota Fric). Boh. Štědroň: *Ferdinand Vach* (Praha 1941, Česká akademie). Ota Fric: *Ferd. Vach* (v edici Kdo je? Praha 1948).

